

ALUMINIJ

Glasilo delovnega kolektiva tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo

IZDAJA DELAVSKI SVET
TOVARNE GLINICE IN
ALUMINIJA
»BORIS KIDRIČ«
KIDRIČEVO

UREDNIŠKI ODBOR

Franc Meško — predsednik, Stane Tonejc, dipl. inž. — odgovorni urednik, Filip Dolinar, Stojan Kerbler, dipl. inž., Rozika Klančnik, Franc Klemenčič, Anton Kokol, Anton Kozoderc, Franc Lah, Ivo Tušek, Franc Vrlič.

Tisk ČP Mariborski tisk Maribor

Rokopisov in slik ne vračamo

ŠT. 2

FEBRUAR

LETNIK VIII.

Začetek ni bil preveč spodbuden

VSAK DOBER GOSPODAR RAD OB KONCU LETA PREGLEDA DOSEŽENE USPEHE, ANALIZIRA NEUSPEHE, HKRATI PA NAREDI NAČRTE ZA PRIHODNJE LETO. TAKO JE TUDI V DELOVNIH ORGANIZACIJAH, KI PRAV TE DNI RAZPRAVLJAJO O ZAKLJUČNIH RAČUNIH. TI SO REALEN ODRAZ GOSPODARJENJA V LETU 1969. TUDI V NAŠEM PODJETJU JE BILO TAKO. KO SMO PREGLEDALI, KAJ SMO NAREDILI LANI, SMO TUDI ŽE NAREDILI NAČRTE ZA LETOŠNJE LETO. NAČRTI NISO RAVNO MAJHNI, VENDAR NIKJER NI REČENO, DA NE BI BILI IZVEDLJIVI.

V svojem sestavku ne bom ocenjeval tovarne kot celote, ampak samo njen del — obrat,

v katerem delam, to je delovno enoto glinice. Takoj, ko smo zvedeli za končne rezultate našega dela v lanskem letu, smo sklenili, da bomo letos pričeli z vsem elanom ter že na začetku leta dosegli sicer majhno, toda spodbudno prednost v proizvodnji.

Žal pa je bilo čisto drugače. Dogodile so se stvari, ki nam ne dajejo dobrih obetov za prihodnje. Prvi dan, ko smo po novem letu začeli z delom, željni, da bi dosegli čim boljši proizvodni uspeh, je še šlo. Tudi drugi dan je bilo vse v redu. Nato pa se je zgodilo tisto, česar smo se

(Nadaljevanje na 5. strani)

V laboratoriju aluminija

Ob 8. marcu, mednarodnem prazniku žena, iskreno čestitajo vsem sodelavkam, materam in soprogam

- samoupravni organi,
- vodstvo podjetja,
- družbenopolitične organizacije in
- uredništvo Aluminija.

LETOS ENAKE CENE

DELAVSKI SVET JE SKLENIL, DA BODO LETOS V POČITNIŠKEM DOMU ALUMINIJ V CRIKVENICI VELJALE ENAKE CENE STORITEV KOT LANI. CENE SO NASLEDNJE: ZA ČLANE KOLEKTIVA 20 DINARJEV, ZA NEZAPOSLENE DRUŽINSKE ČLANE 20 DINARJEV, ZA DRUŽINSKE ČLANE, KI SO ZAPOSLENI ZUNAJ PODJETJA, 31 DINARJEV, ZA OTROKE DO 10 LET STAROSTI 15 DINARJEV, ZA DRUGE DOMAČE GOSTE 35 DINARJEV IN ZA TUJE GOSTE 45 DO 52 DINARJEV. VEČ O TEM POROČAMO NA 2. STRANI ALUMINIJA.

Namen in uporaba ročnih gasilnih aparatov

Statistični podatki zadnjih let nam povedo, da se je število požarov v industrijskih podjetjih bolj ali manj ustavilo in ne narašča več tako intenzivno kot prej. Manjše število požarov je prav gotovo posledica različnih varnostno-tehničnih ukrepov in višje strokovne usposobljenosti delavcev.

Kljub temu podatku pa ne smemo biti preveliki optimisti, saj statistike na drugi strani navajajo, da so bili požari večjega obsega in so

povzročili občutno gmotno škodo. Velik del teh požarov bi lahko pogasili ali omejili pred prihodom gasilcev. (Nadaljevanje na 4. strani)

KAJ PIŠEJO DRUGI?

Energoinvest z ameriškim Kayserjem?

Tanjung poroča iz New Yorka, da so se predstavniki sarajevskega Energoinvesta in ameriške korporacije Kayser Aluminium sporazumeli, da bodo preučili možnosti za skupno gradnjo aluminijske industrije v Jugoslaviji. To industrijo bi zgradili na osnovi boksitnih rudnikov v Vlasevici, Mostarju, Jajcu, in Bosanski Krupi, ki so v sestavi Energoinvesta.

Sodijo, da gre za projekt, o katerem so govorili na seji delavskega sveta Energoinvesta prejšnji mesec v Mostarju. Takrat so omenili aluminij (Nadaljevanje na 5. strani)

VLADIMIR ILJIČ LENIN

Sto let je minilo, odkar se je rodil Vladimir Iljič Lenin, velik revolucionar in mislec. Lenin je osebnost, ki je že sedem desetletij na prvem mestu v revolucionarnih dogajanjih po svetu. Lenin je človek, ki je bistveno pripomogel k začetku nove dobe v zgodovini človeštva. Lenin je izpeljal zmagovito oktobrsko revolucijo in tudi začel dobo socialističnih revolucij, v kakršni smo tudi mi uresničili naša hopenja in smotre. Lenineve revolucionarne ideje, s katerimi je uresničil misel Marxa in Engelsa, so bile bakla, ki je osvetljevala tudi našo revolucionarno pot v socializem in lepše življenje.

Letos slavimo 25-letnico osvoboditve naše dežele izpod fašističnega jarma. In prav je, da smo v okvir tega pomembnega proslavljanja vključili tudi praznovanje 100-letnice rojstva Vladimira Iljiča Lenina.

Vladimir Iljič Lenin govori sovjetskim revolucionarjem

Z zasedanja delavskega sveta

O obračunu osebnih dohodkov

17. zasedanje delavskega sveta je bilo 5. februarja. Na tem zasedanju je delavski svet sprejel sklepe o obračunavanju osebnega dohodka v letu 1970.

● Obračunavanje izmenskega in nočnega dodatka

Po veljavnem pravilniku smo obračunali izmenski dodatek (10 % na vse ure) in dodatek za nočno delo (12,5 % na nočne ure). Ta določila pravilnika je delavski svet spremenil s sklepom, ki določa, da se združita izmenski dodatek in dodatek za nočno delo v skupni dodatek z nazivom »dodatek za nočno delo v izmenah«. Višina tega dodatka je 265 starih dinarjev za nočno uro v izmenah.

Tistim delavcem, ki ne delajo ves mesec v izmenah, je dodatek za nočno delo v izmenah obračunati sorazmerno s številom ur, ki so jih opravili v izmenah.

Dodatek za nočne ure, opravljene izven izmene, je 100 starih dinarjev na uro.

Obračunavanje dodatka za nočno delo v izmenah po tem sklepu teče od 1. januarja 1970 naprej.

● Začasni sklep o obračunavanju osebnih dohodkov

Osebnih dohodkov bomo obračunavali z vrednostjo točke 1,15 starih dinarjev do periodičnega obračuna dohodka po stanju na dan 28. februarja 1970. S tem periodičnim obračunom bomo dokončno obračunali sredstva, namenjena za osebne dohodke v času od 1. januarja do 28. februarja 1970.

Po tem datumu bomo sprejeli novi pravilnik o delitvi dohodka, ki bo urejeval tudi vrednost točke za obdobje od 28. februarja 1970 naprej.

● Sklep o obračunavanju nadomestila za redne letne dopuste

Delavski svet je sklenil, da ima delavec med rednim letnim dopustom pravico do nadomestila v višini povprečnega osebnega dohodka, ugotovljenega z zaključnim računom za preteklo gospodarsko leto.

Nadomestilo za dopust v letu 1970 bomo obračunavali z vrednostjo točke 1,20 starih dinarjev. To je povprečna vrednost točke iz poslovnega leta 1969.

● Določene so cene za letošnjo sezono v počitniškem domu Aluminij, Crikvenica

Delavski svet je sklenil, da bodo v letošnji sezoni enake cene storitev v počitniškem domu kot v preteklem letu, to je za člane kolektiva 20 din, za nezaposlene družinske člane 20 din, za zaposlene družinske člane izven podjetja 31 din, za otroke do 10 let starosti 15 din, za ostale domače goste

35 din, z otroke domačih gostov do 10 let starosti 31 din in za inozemske goste 45—52 din za oskrbni dan.

Delavski svet je ob tem tudi določil še višino osebnih dohodkov, ki jih bo imelo zaposleno osebje v domu v letošnjem letu.

Delavski svet je odobril tudi sredstva za vzdrževanje objektov počitniškega doma (ureditev elektro instalacij, obnovo fasade na obeh

Popravlilo proge

ZGODBA IZ DANAŠNJIH DNI

Dovolj imam TGA - grem v Nemčijo!

Tako mi je rekel bivši član našega kolektiva. »Odhajam v Zahodno Nemčijo v tovarno Siemens. Nočem več delati tukaj za 1000 dinarjev na mesec. To je izkoriščanje. V Zahodni Nemčiji bom zaslužil mesečno 1500 do 2000 mark. Ali veš, koliko je to dinarjev?«

Nisem mu takoj odgovoril, pač pa sem se spomnil na čas, ko je bil moj sogovornik sprejet v naš kolektiv. Njegova prošnja za sprejem v službo se je glasila nekako takole:

»Med okupacijo smo bili izseljeni zaradi sodelovanja v NOB. Ko smo bili otroci še majhni, nas je oče zapustil. Ostali smo štirje nepreskrbljeni otroci z mamo in dedkom v skromni hiši. Za nas otroke je skrbela mama, ki je hodila na dnino in služila kruh, dedek pa je opravljal mizar-ske posle pri kmetih... Pred odhodom v JLA sem se tudi jaz izučil za mizarja. Sedaj sem se vrnil iz armade, stanujem v neposredni bližini tovarne, vendar mizar-skega dela nikjer ne dobim. Moja želja je, da bi ostal čim bližje doma ter tako vsaj delno povrnil trud mami in dedku. Živimo v težkih gmočnih razmerah. Dedek dobiva od občine samo 50 dinarjev socialne podpore. Zato prosim komisijo, da me sprejme v redno delovno razmerje.«

Njegovi prošnji je komisija ugodila in ga sprejela na delo. Delovno mesto je dobil v livarni, imel je dovolj možnosti za izobrazbo, vendar zanj ni kazal mnogo zanimanja. Naredil je izpit za polkvalificiranega

delavca, kar se edino izplača v našem podjetju. Kasneje je začel zahajati v slabo družbo. Ko se je poročil, se je tudi njegova žena zaposlila, in tako sta skupaj zaslužila na mesec blizu 2400 dinarjev. S tem denarjem je lahko petčlanska družina še kar lepo živela, saj morajo nekateri naši delavci preživljati sebe in kopico otrok s 700 dinarji na mesec.

Potem so prišli posredovalci, ki so iskali delavce za delo v Zahodni Nemčiji. Tudi zanj so uredili vse potrebno in nekega dne je pripeljal moder kombi, naložil njega in obleko, žena z otrokom in mati pa sta se vrgli na kolena ter ga prosili, naj ostane pri njih. Tudi dedek je gledal skozi okno, vendar ni mogel iz postelje, ker je star že čez 80 let. Kmalu je iz Zahodne Nemčije prišlo prvo pismo. Naš znanec se ni zaposlil pri Siemensu, temveč pri nekem komunalnem podjetju, pri katerem je moral čistiti in popravljati kanalizacijo. In to ne samo osem ur dnevno, temveč dvanajst.

Kmalu po novem letu sem ga spet srečal v našem upravnem posloppju. Povedal mi je, da se ne namerava več vrniti v Nemčijo. Zopet je vložil prošnjo, da bi se lahko zaposlil pri nas. (Nadaljevanje na 5. strani)

TUDI TO SE ZGODI Komu ni potreben sindikat?

Nekega dne v januarju so se začeli zbirati v sindikalni pisarni tečajniki nemškega jezika. Čeprav ura še ni bila 15, jih je čakala že cela vrsta. Čemu so predčasno končali delo na svojem delovnem mestu, ne vem, to je zadeva vodstev obratov.

Uslužbenka v sindikalni pisarni je začela pospravljati pisarno ter se pripravljati na odhod. Tedaj jo je eden od tečajnikov iz obrata vzdrževanja vprašal:

»Kaj je tukaj še vedno sindikat, tovarišica?«

»Kje pa naj bi bil, saj smo vendar te prostore skupno z

vodstvom tovarne preuredili za potrebe sindikata,« se je glasil odgovor.

»Nisem mislil tako, tovarišica, hotel sem le vprašati, če so morda že tudi pri nas prišli k pameti ter vrgli sindikat ven, kot so to v drugih kolektivih ponekod že storili.«

»Saj ste vendar tudi vi član sindikata,« je odgovorila tovarišica. »Morda je res, da vam ni potreben, mnogi v našem podjetju pa ga še potrebujejo; nekaj pa je seveda tudi takih, ki mislijo kot vi — vendar so včasih tudi potrebovali sindikat.«

Omenjeni tovariš ni ničesar rekel, pač pa je stopil do radijskega sprejemnika ter ga hotel vključiti. Tega pa ni mogel storiti, ker je sprejemnik zapečaten, kajti sindikat ga uporablja le v sezoni dopustov v našem počitniškem domu.

Seveda je omenjeni tovariš zopet jezиковo pripomnil:

»Sedaj torej vidim, kako sindikat gleda na obveščanje in razvedrilo svojih članov. Je pač že boljše, da v odmoru med tečajem kadimo, kot pa da bi poslušali radio.«

To ni bilo prvič, da je omenjeni tovariš tako nergal. Ze večkrat je tako žalil sindikat kot našo državo. Ker v prostem času z elektrifikacijskimi deli in popravili televizijskih

sprejemnikov več zasluži kot v tovarni, mu je seveda malo mar, s kakšnimi problemi in težavami se vsak dan srečuje v našem podjetju. Pri nas smo mu dali vse možnosti za izobraževanje in pogoje za lepo življenje. Vsakemu smo ponudili roko in nismo gledali na njegovo preteklost. Tudi to je zasluga političnih organizacij v podjetju: zveze komunistov, sindikata in drugih.

Ne moremo pa dovoliti, da bi nekdo izrabljaj vse možnosti, ki mu jih dajeja družba in naš kolektiv, hkrati pa se norčeval iz nas ter nas metal čez prag.

Predlagam, da o vsem tem razpravlja sindikat. Takšnih članov sindikata namreč ne potrebujemo. K. F.

domovih, dograditev priročnega skladišča za prehranske artikle, nabavo štedilnika, mize in hladilnika — okrog 57.300 din. Nadalje je odobril prenos inventarja iz samskega doma v počitniški dom (postelje, nočne omarice, posteljni vložki, odeje, rjuhe, vzglavniki) in 1000-litrski hladilnik iz družbene prehrane v počitniški dom.

● Cene aluminija in aluminijevih zlitin

Po uredbi o maksimalnih cenah za aluminij in posamezne izdelke je delavski svet na novo določil cene naših proizvodov. Aluminij bomo prodajali po 7100 din, zlitine pa od 7745 din do 12.787 din za tono.

● Osnovna sredstva

Delavski svet je odobril denarna sredstva za nabavo ingotnih objemnih plošč za prenašanje odlitkov, elektro voziček »RADE KON-CAR«, zračno udarni ključ, pomožni nosilec, ki nosi anodne drogeve ob dviganju anodnih tokovodnikov (okoli 180.000 din) in kvantometra, ki stane 901.000 din.

Delavski svet je sklenil, da bo naše podjetje dalo na razpolago kreditni banki Ptuj dvosobno stanovanje v Kidričevem, kreditna banka Ptuj pa našem podjetju v zamenjavo enakovredno stanovanje v Ptuj. S tem bo kreditna banka Ptuj rešila stanovanjski problem svoje delavke, ki dela v izpostavi v Kidričevem.

Ob koncu je delavski svet še odobril odpis žaroizgube, sprejel delovni in finančni plan industrijskega gasilskega društva Kidričev, odobril plačilo računa hišnega sveta bloka št. 6 za kurjavo praznega stanovanja, dal soglasje h kandidaturi Marjana Trbovskega, dipl. prav-nika, za sodnika porotnika okrožnega gospodarskega sodišča Maribor in vzel na znanje informacije splošne službe o plačilu malic, ki so bile dane članom delovne skupnosti, ki so delali ob novem letu.

Mnogo sreče za praznik

Te vrstice so namenjene našim ženam in materam, ki so enakopravni proizvajavci in upravljalci v svoji delovni organizaciji, a prav tako jih naj preberejo tisti, ki še vedno menijo, da sodi žena le v kuhinjo in k vzgoji otrok.

Naše žene so že v predvojni Jugoslaviji bile v prvih vrstah Komunistične partije, ker so v njej videle edino pravično rešitev svojega prečnega problema. Znano je, da v stari Jugoslaviji naše žene niso imele tistih pravic, ki jim gredo, saj nihče ni videl v njih drugega kot ubogljive žene, ki so imele le to vlogo, da rodijo otroke in strežejo svojemu možu.

Zato ni bil nihče presenečen, če se je takoj po razsulu stare Jugoslavije pojavila v prvih vrstah borcev za svobodo in neodvisnost tudi naša žena in mati. Prav v NOV je bilo dokazano, da se zna žena povsem enakovredno boriti ramo ob rami z moškim.

Takoj po končani vojni vihuri so bile spet žene med prvimi graditelji porušene domovine, čeprav so nosile še vedno levji delež skrbi za družino. Kljub naporom žene niso omahovale.

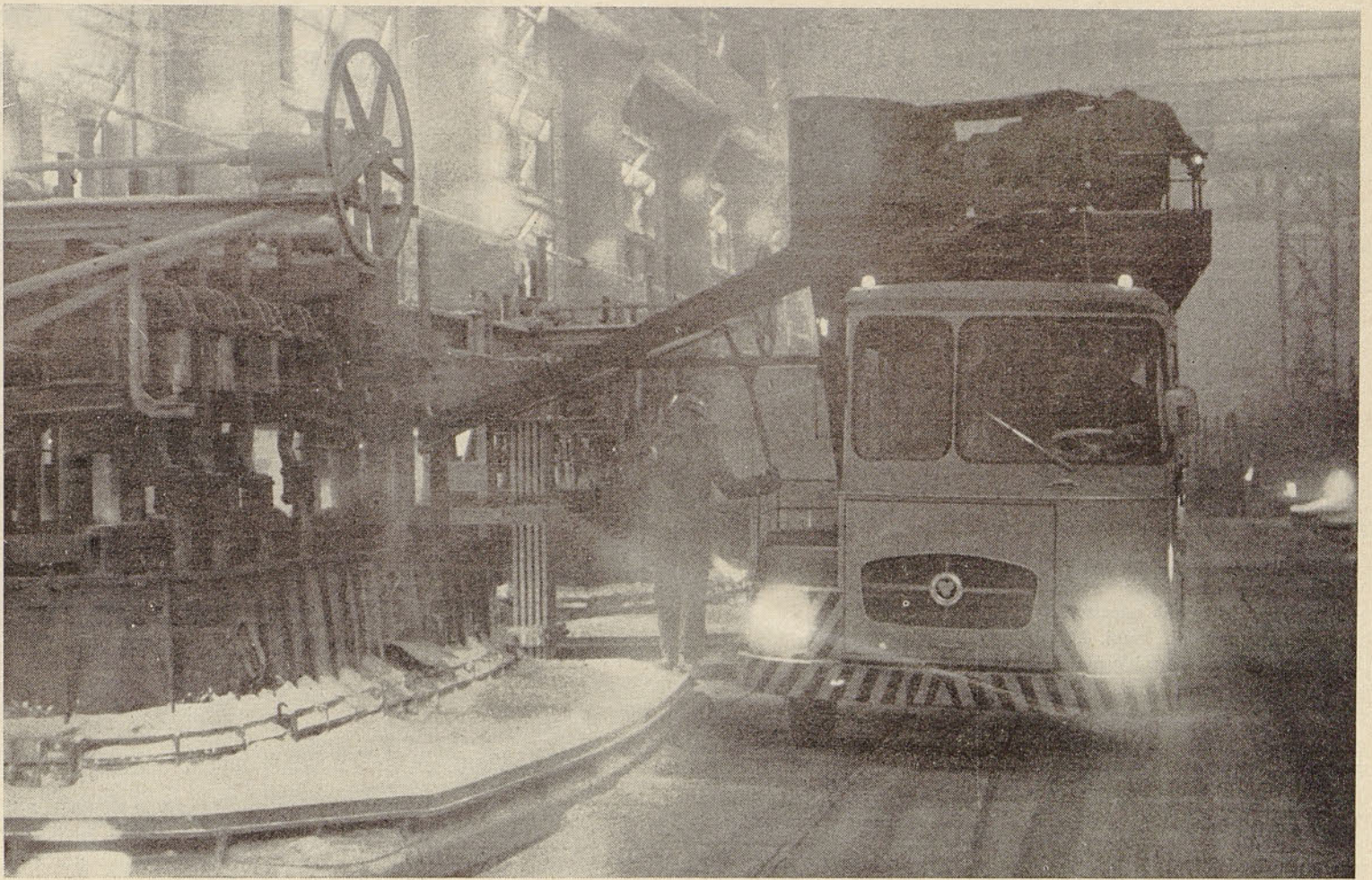
V prvih delavskih svetih in upravnih odborih so se v mnogih delovnih organizacijah pojavile žene, ki so kot enakopravne proizvajalke posegle z vso resnostjo v področje delavskega samoupravljanja in pomagale reševati številna kritična vprašanja. Poleg tega so se žene in matere vključevale tudi v družbenopolitično življenje.

Toda ne smemo skrivati bridke resnice, da se v mnogih delovnih organizacijah znova skušajo na vse načine otrestiti kakršnegakoli vključevanja žena-proizvajalk v samoupravne organe ali v vodstva družbenopolitičnih organizacij. Dolžnost vseh, ki vsestransko podpirajo zamisel o ženi kot enakovrednem partnerju moškemu, je, da se uprejo takim poizkusom. Vsekakor bi bila takšna podpora neučinkovita, če se ne bi zavzemali za to, da bi proizvajalko razbremenili, da ne bi bila po končanem delu v službi doma preobremenjena. Vsi moramo skrbeti, da bo dovolj otroških vzgojno-varstvenih ustanov, ki bodo razbremenile našo ženo tudi psihično, da ne bo na delovnem mestu nenehno mislila, kaj počno otroci, če so ostali brez nadzorstva.

Mnogokrat smo pri reševanju take problematike preveč togi in škrti, ker menimo, da ne prizadene nas, ampak le ženo. Res je, da je naša proizvajalka dosegla številne ugodnosti in pravice, vendar s tem še niso odpravljeni problemi in težave. Mnogo bo še treba storiti, mnogokrat bo še treba prisluhniti težavam in problemom in prispevati po lastnih močeh, da bi jih uredili. Seveda naj tudi žene-proizvajalke uveljavljajo svoj vpliv v delavskem samoupravljanju in odločno zahtevajo, da njihove probleme rešujejo enakopravno z drugimi.

Ob njihovem prazniku jim želimo mnogo sreče in družinskega zadovoljstva, ki je sočasno tudi osnovni pogoj za dobre proizvodne uspehe na njihovih delovnih mestih.

F. M.

Dodajanje anodne mase

Znanost kot podlaga moderne družbe

Najnovejši znanstveni dosežki krepijo v človeku prepričanje, da bo znanost z vsemi svojimi pozitivnimi rezultati slednjič le v službi človeškega napredka.

Atom so odkrili, premagali in ga dali v službo človeku.

Storjeni so fantastični koraki v vesolju, posadka apolla 11 je odprla pot Zemlja-Luna.

Elektronika povzroča danes revolucijo v gospodarstvu, kulturi in komunikacijski tehniki.

Rešitev nekega problema, za katero je bilo potrebno več deset let, naporno delo sedemdesetih matematikov, je danes možna s pomočjo elektronskega kalkulatorja-računalnika v manj kot eni uri.

Prišlo je še do ene odlike revolucije, in sicer revolucije v načinu pojmovanja in razumevanja koristi znanstvenih dosežkov.

Pred dvema stoletjema je bila znanost »novinec« in njene teorije so sprejemali s skepsom, človek jih je le nerad ustvarjal, ker ni bil privrženec raznih evolutijskih dogajanj.

Danes lahko trdimo, da je človek že precej spremenil tak zastarel način gledanja in razumevanja znanstvenih problemov in rezultatov.

Včasih so napredek nekega naroda ali države merili v časovni enoti s stoletjem, danes pa merijo to samo z desetletjem. V življenjski dobi človeka se vse hitreje dogajajo številne spremembe ne samo v njegovem okolju, marveč še bolj v njegovem načinu življenja.

Danes polnimo muzejske prostore hitreje kot kdajkoli poprej, saj je to, kar je bilo včeraj novo, danes le navadna stvar in bo imelo jutri le še muzejsko vrednost.

En napredek dohiteva drugega in vse to gibanje, ki spominja na slap, povzroča še eno posledico sodobne znanstvene revolucije. Ta posledica je vse večja medsebojna povezanost znanstvenega in tehničnega delovanja, vse večje priznanje, da ni izoliranih delov za znanstvena odkritja ali tehnični razvoj v svetu, ki je sočasno poln problemov in različnih možnosti.

Z eno besedo: naš svet je postal sinergističen. In to je bržkone njegova najpomembnejša značilnost v sedanjem času. Obojestransko sodelovanje, zapletena medsebojna od-

visnost in neovirano pretakanje idej, ki označujejo sodobno človeško družbo, gredo v prid sinergizmu, ki je fenomen našega časa! Danes je vsakomur jasno, da ni noben človek oaza zase in da nobena dejavnost ne pripada samo tistemu človeku. Prav tako tudi narodi ne morejo delovati unilateralno, ne da bi vplivali na sosednje narode.

Različne znanstvene agencije oziroma agencije za raziskave so se več kot deset let (1940—1954) ukvarjale z izdelavo raznih instrumentov, ki so bili sorazmerno masivni. Toda velika prednost, ki jo je dajalo letalstvo novim operativnim instrumentom za balistične izstrelke po letu 1950, je privedla do tega, da so prisilili proizvajalce opreme za državno obrambo (navigacijski in kontrolni sistem), da so izdelovali to opremo zelo lahko in miniaturno. Kot posledica tega se je razvilo celo področje mikro-miniatrizacije elektronskih komponent, ki praktično in zanesljivo rabijo človeku.

Nova tehnologija, ki jo je spodbudila ameriška oziroma ruska obrambna fantazija in jo spodbujajo danes tudi francoska, kitajska, japonska in druge, je dobila široko in pomembno uporabnost v vesoljskih načrtih, pri novih ali močnih computerjih, ki jih uporabljajo tudi v gospodarstvu in znanosti, pri proizvodih za široko potrošnjo, kot so radijski in televizijski sprejemniki ipd.

Nedavna študija v ameriškem kongresu je pokazala, da bi izpopolnjevanje točnosti vremenskih napovedi za 10 odstotkov pomenilo letni prihranek 2500 milijonov dolarjev v kmetijstvu, gradbeništvu, letalstvu, pomorstvu, turizmu in drugih komercialnih dejavnostih, ki so odvisne od vremenskih variacij.

Sočasno s povečanjem hitrosti in višine letenja in akcijskega radiusa letal so morali izboljšati tudi točnost in doseg meteoroloških podatkov. Profili poletov v nadzvočnem prometu morajo imeti natančne podatke o temperaturi, da bi kar

najbolj izrabili učinkovitost in zagotovili udobje potnikov.

Sateliti za navigacijo omogočajo letalnosilkam in drugim prevoznim sredstvom, da z veliko natančnostjo določijo svoje lokacije, celo v slabih vremenskih razmerah. V prihodnosti bodo mogli sateliti, povezani z ustreznimi elektronskimi računalniki, opravljati kontrolo nad zračnim, železniškim in celo avtomobilskim prometom po vsem svetu. Tako bodo zmanjšali prometne zamude na najmanjšo mejo in skoraj popolnoma odpravili prometne nesreče.

S pomočjo znanega »daljinskega odkrivanja« iščejo novih poti, da bi izvedeli še več dejstev o našem planetu in njegovi notranjosti. Daljinsko odkrivanje s pomočjo »multicenzorja« lahko s potrebno natančnostjo oceni pridelek pri žetvi.

Znanost prodira v nove vede in v nove procese, kjer ima neizmerne možnosti. Zlasti laserska tehnika bo imela v prihodnosti največ uspeha.

Letalski laboratorij ameriškega letalstva je že prikazal komunikacijski laserski sistem, ki lahko »prejema« in »oddaja« okrog 50 milijonov elementov v sekundi, pa ga ni moč odkriti niti motiti.

V medicini uporabljajo laserje za odstranjevanje tumorjev in za operacijo roženice. Laserska palica je zelo uporabna kot vodič za slepe. Verjetno bo že v bližnji prihodnosti nevrokirurg videl prozorno tridimenzionalno sliko možgan ali drugih notranjih organov svojega pacienta. Tudi diagnozo bo najbrž moč postavljati na daleč (teledijagnostika), kar pomeni, da ne bi bilo več potrebno, da bolnik ali specialist odide z doma.

Tudi arheologi bodo mogli uporabljati razne znanstvene dosežke. S pomočjo multifrekventne fotografije bo mogel arheolog določiti obliko, velikost in dostopnost zanimivih arheoloških ostankov pod Zemljinim površjem.

S podobnimi prijemi se bo zgodilo, da bo podmornica, ki pluje pod vodno gladino, ostala brez svojega »zaščitnega okolja«.

Znanstvena revolucija napreduje z veliko hitrostjo. Spodbuja znanstvene in tehnične strokovnjake po vsem svetu k sodelovanju pri znanstveno-raziskovalni dejavnosti. Rezultati takega sodelovanja so v vsakdanjem življenju tako vidni, da so spremembe sveta, ki nas obkrožajo, in spremembe v načinu človeškega življenja očitnejši celo iz leta v leto. Epohalni izumi, ki na mah spreminjajo tehniko oziroma tehnologijo in odpirajo vrata v vesolje, so danes očitni vsakemu človeku in jih spozna vsak učenec.

Glavne značilnosti takšne znanstveno-tehnične revolucije v današnjem času so: kakovostno nov položaj in vloga človeka v proizvodnem procesu, razvoj znanosti v neposredno proizvodno silo in ustvarjanje nove materialno tehnične osnove proizvodnje.

Razvoj moderne proizvodnje vodi do tega, da se človek ločuje od neposrednega sodelovanja v proizvodnem procesu. Njegove funkcije so vse bolj v oblikovanju strojev in zapletenih strojnih naprav in priborov, v njihovi montaži in pravi ter v sestavljanju programa in sistema tehnoloških procesov. To pa zahteva predvsem angažiranje teamskega dela na vseh ravneh proizvodnega procesa. Težiče se vedno bolj pomika od produktivnega k ustvarjalnemu znanstvenemu delu. To pomeni, da se znanost vedno bolj spreminja v orjaško proizvodno silo.

Razvoja v tej smeri ne smemo ocenjevati kot stihijski pojav, marveč kot zakonitost. Šteti ga moramo kot pogoj, in to kot edino mogoči pogoj napredka, kot ključ do hitrejšega razvoja v prihodnosti. Fizično delo ni več primarno, vse pomembnejše postaja umsko delo.

S tehničnim oziroma znanstveno-tehničnim napredkom in s pojavi, ki ga spremljajo (mehanizacija, avtomatizacija in povečevanje storilnosti čez vse doslej znane norme), se udeležba človeka v neposredni proizvodnji precej manjša. Nasprotno pa se nenehno večja udeležba zaposlenih v raziskovalno

(Nadaljevanje na 5. strani)

Namen in uporaba ročnih gasilnih aparatov

(Nadaljevanje s 1. strani)

silskih enot že delavci sami, ki so bili v bližini, če bi imeli pri roki ročni gasilni aparat in če bi ga znali pravilno in dovolj hitro uporabiti. Z ročnimi gasilnimi aparati gasimo manjše požare, ki jih je mož-

no pogasiti ali pa vsaj omejiti do prihoda gasilske enote. Gasilno sredstvo iz aparata dobimo na osnovi pritiska, ki ga dobimo v aparatu s kemičnim procesom, ali pa na mehaničnem principu. Pri nas so tipizirani naslednji ročni gasilni aparati:

1. aparat za gašenje z vodo VH — T-14,
2. aparat za gašenje s peno PH — T-15,
3. aparat za suho gašenje — gasilni prah — ST-16,
4. aparat za gašenje s snegom CO₂ — T-17,
5. aparat za gašenje s tetraklorogljikom T-18.

● Aparat za mokro gašenje VH — T-14 na vodo

S tem aparatom lahko gasimo vse vrste požarov razen lahko vnetljivih tekočin, električnih naprav, ki so pod napetostjo, in snovi, ki z vodo razpadejo ter razvijajo gorljive in strupene pline.

Aparat ima obliko valja z izbočenim dnom. Aparat lahko stoji ali pa je obešen na steni, najbolje v bližini vrat. Do aparata mora biti prost dostop. Za polnjenje aparata se uporablja originalni zavitek polnila z oznako VH — T-14, ki je sestavljen iz zavitka sode bikarbone in steklene ampule z žvepleno kislino.

● Ročni gasilni aparat PH — T-15 za gašenje s kemično peno

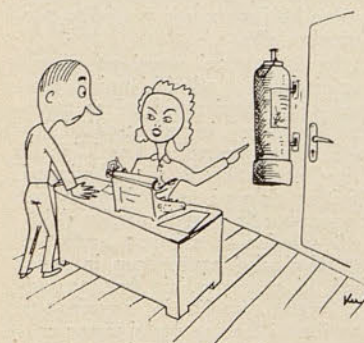
S tem aparatom lahko gasimo vse požare razen električnih naprav, ki so pod napetostjo, in snovi, ki v prisotnosti vode, ki je sestavni del pene, razvijajo strupene vnetljive pline. Predvsem se uporablja pri gašenju lahko vnetljivih tekočin (nafta, bencina, raznih olj in masti). Ni pa uspešno gašenje alkohola, ker se zaradi mešanja vode in alkohola pena prehitro razkraj. Aparat ima obliko valja in ima 10 litrov prostornine.

● APARAT ZA SUHO GAŠENJE ST-16

Ročni gasilni aparat za suho gašenje se lahko uporablja za gašenje vseh vrst požarov. Z njim lahko gasimo električne naprave pod visoko napetostjo in goreče tekočine. Predvsem ga uporabljamo tam, kjer bi voda ali drugo gasilno sredstvo napravilo škodo. Ni pa primeren za gašenje finih aparatov (telefonske centrale), ker pride prašek med drse in druge ležaje in jih poškoduje. Aparat je sestavljen tako, da je na ohišje aparata pritrjena majhna jeklenka s stisnjenim plinom, ki razpršuje gasilni prašek. Aparat je napolnjen s 6 kg gasilnega praška.

● APARAT ZA GAŠENJE S SNEGOM CO₂ T-17

Z ročnim gasilnim aparatom T-17 lahko gasimo vse vrste požarov. Predvsem pa ga uporabljamo za gašenje vseh vrst električnih naprav, ki so pod visoko napetostjo, in vseh vrst lahko vnetljivih tekočin. Ročni aparat s snegom je sestavljen iz jeklenke, v kateri je pod pritiskom 6 atm približno 5–6 kilogramov ogljikovega dvokisa, ki se v aparatu utekočini.

— Ta požarnovarna naprava je samo vstnan vržen denar. Odkar smo jo kupili, se ne spominjam, da bi jo kdaj uporabljali!

Uporaba: Pri uporabi prinesemo aparat na mesto požara. S pritrdilca snamemo ročnik in odvijemo ventil na jeklenki. Ko je ventil odvit, priteče pod pritiskom tekoči CO₂ po odvečni in odvodni cevi ročnika. Tekoči CO₂ se v normalni atmosferi spremeni v plin, pri čemer potrebuje določeno toploto, ki jo pri ekspanziji jemlje iz tekočega dvokisa. V sneg se spremeni okoli 35 % tekočega CO₂, ostalih 65 % pa je v plinskem stanju. Pri gašenju usmerimo curek snega in plina v središče požara. Pri gašenju mora stati aparat v navpičnem položaju ali največ pod kotom 35 stopinj. Glavni učinek gašenja je v dušenju požara, ker je plin 1,5-krat težji od zraka in ga tako izpodrine oziroma mu prepreči dostop do goreče snovi. Poln uspeh je zagotovljen samo v zaprtih prostorih oziroma tam, kjer nam veter ne odnaša plina.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Če ne obiskujete našega stadiona in če vas pot zanese v ta del našega naselja, potem nikar ne zamudite priložnosti, da se ne bi oglasili v pisarni upravnega odbora nogometnega kluba. Po vsej verjetnosti vas bo prijetno presenetilo, koliko trofejev je spravljeno v vitrinah tega športnega kluba. Že bežen pogled na pokale, plakete, priznanja ter spominske zastavice bi zadostoval, da bi prišli do sklepa, da ima ta športni aktiv za seboj dolgo pot, ki je bila včasih lahka, včasih pa polna ovir, in da je bil ta aktiv za dosežene uspehe doložen priznanj, ki jih hote ali nehoti kaj radi pozabljamo.

Te dni pa se je ostalim pridružila še ena dragocena trofej: Nogometna zveza Jugoslavije je ob 50. obletnici ustanovitve zveze podelila Kidričanom srebrno plaketo za dolgoletno delo in prispevek k napredku v tej panogi športa. Najbrž ni treba posebej poudarjati, da so Kidričani na to priznanje ponosni. Najbolj pa seveda tisti, ki so skozi ta leta nazaj aktivno delali v klubu bodisi kot igralci ali kot voditelji kluba. Med mnogimi takimi je treba na vsak način omeniti sedanjega predsednika tov. Lončariča, ki je za svoje dolgoletno aktivno delo prav tako prejel priznanje. Tov. Lončarič ne prikriva, da je ponosen na to priznanje. Meni pa, da je to priznanje — čeprav je izročeno njemu osebno — priznanje za širši krog ljudi, ki so v več kot dvajsetletnem obdobju žrtvovali veliko svojega časa in truda, da je športni aktiv uspešno deloval. Toda kaj hočemo, ko je športna sreča minljiva in ko mora marsikdo, potem ko je za svoje delo dobil lovorike, okusiti tudi nezaželeno — nasprotno stran slave. Taka usoda je doletela tudi ta športni aktiv, ki si sedaj prizadeva ponovno pridobiti ugled. Tolažba je pač v tem, da je vsaka prehojena pot dobra šola in da mora po slabem priti dobro.

Izrabljamo to priložnost, da bi člani našega kolektiva — simpatizerje nogometa — upoznali s stanjem v klubu neposredno pred pričetkom spomladanskega dela tekmovalja v republiški ligi. Sovogovornika sta predsednik kluba Lončarič in trener prvega moštva Kurilič.

● Z uspehom v jesenskem delu tekmovalja le delno zadovoljni

Na vprašanje, kako sta zadovoljna z uspehom v jesenskem delu tekmovalja, sta oba v glavnem odgovorila enako.

LONGARIC: »Z doseženim uspehom v jesenskem delu tekmovalja nisimo zadovoljni. To pa iz enostavnega razloga, ker se ravnamo po splošnem pravilu, ki si je zlasti v športu utrla pot, da z doseženim uspehom nikoli ne smemo biti zadovoljni, če hočemo v bodoče doseči še boljše uspehe. Vseeno pa moram priznati, da sem zadovoljen tudi zaradi tega, ker smo preizkušali z nekoliko manjšo zalogo točk, kot smo planirali. Imeli smo namreč plan doseči v prvem delu tekmovalja 16 točk, iztržili pa smo jih le 13. Da bi pa zadeva bila še bolj nerodna, smo točke pustili prav pri tistih ki so danes na dnu tekmovalne razpredelnice (Nova Gorica, Kladiivar).«

KURILIC: »Pred pričetkom tekmovalja smo planirali uvrstitev od prvega do četrtega mesta, kar smo tudi dosegli. Če torej upoštevamo dejansko uvrstitev in objektivne težave, potem smo z uvrstitvijo lahko zadovoljni. Nasprotno pa ne morem biti zadovoljen z iztržkom točk, o čemer pa je že govoril predsednik.«

● Pravočasne in temeljite priprave za nadaljevanje tekmovalja

Privržence naše enajsterice najbrž bolj kot karkoli drugega zanima, kako potekajo priprave za nadaljevanje tekmovalja glede na to, da so se ostala moštva v republiški konkurenci resno lotila dela, da so se precej okrepila in da, kot je znano, želijo prekrizati račune tistim, ki so v zgornjem domu.«

MI IN NAŠI ŠPORTNIKI

PRIZNANJE ZA NK ALUMINIJ

LONGARIC: »Priprave smo začeli pravočasno po planu trenerja, ki ga je na eni od svojih sej odobril upravni odbor. Trenerju Kuriliču je na voljo 17 igralcev, s katerimi poteka delo sistematično že od pričetka priprav. Okrepitev...? O tem ni govora. Moram pa povedati, da bo kmalu prišel iz JLA Vodusek, ki se že v vojaški suknji pripravlja za prvenstvene nastope. Ne zanima nas, kakšne so okrepitve ostalih moštev, čeprav nam je zadeva dobro znana. Prepričan sem, da razpolagamo s takim lastnim kadrom, ki je zmogel klubu povrniti ugled, ki ga je užival pred štirimi leti.«

KURILIC: »Priprave smo pričeli pravočasno in po vnaprej odrejenem planu. Od plana smo odstopili le toliko, da so vsi treningi na prostem. To pa zaradi tega, ker nimamo sredstev, da bi kupili copate, kar je osnovni pogoj za delo v telovadnici. Tisti, ki spremljajo naše delo v času priprav, bodo po vsej verjetnosti pritrtili mojemu mnenju, da so naše priprave temeljite in da se ne razlikujejo od priprav profesionalcev.«

● V nadaljevanju bolje kot v jeseni

Sodeč po tem, kar sta izjavila predsednik in trener kluba, lahko brez veliko razmišljanja sklenemo, da se Aluminiju spomladi obetajo lepši časi. Po predsednikovem mnenju je žreb za spomladanski del tekmovalja naklonjen Kidričanom, saj igrajo doma šest tekem (Drava, Kladiivar, Ilirija, Nova Gorica, Izola in Mura) medtem ko gostujejo petkrat (Kovinar, Nafta, Slavia, Svoboda in Rudar). Iz izjave je razumeti, da bi naj točke s šestih tekem na domačem terenu ostale doma, medtem ko bi v gosteh realiziral 3–5 točk. To pomeni, da bi iztržek bil 15–17 točk. In če upoštevamo še jesensko zalogo, potem pridemo do skupnega števila 28–30 točk, kar bi zadostovalo, da bi si naša enajsterica zagotovila prostor pod vrhom tekmovalne razpredelnice. Trener Kurilič meni, da bo moštvo vsekakor bolj pripravljeno kot v jeseni in da je zaradi tega tudi pričakovati boljši uspeh. »Poleg tega je kot na dlani, da so igralci vzeli priprave zelo resno in da je prav zaradi tega pričakovati, da bomo nadoknadili, kar smo zamudili v jeseni,« je dejal trener Kurilič.

● Do pričetka tekmovalja moramo opraviti še veliko dela

Res je. Do pričetka tekmovalja nas loči tako rekoč le še nekaj dni, pred vodstvom

kluba pa so še neresena nekatera bistvena vprašanja, ki terjajo pravočasno rešitev. Ni treba posebej poudarjati, da gre v prvi vrsti za nujno potrebna finančna sredstva. Skrb upravnega odbora do tega vprašanja ni odvečna, kajti očitno je, da brez sredstev ne morejo nadaljevati tako obširnega dela. Naj mimogrede omenimo, da se število igalskega kadra, upoštevajoč vsa štiri moštva, približuje številu sto. Zlasti je veliko mladinskega in pionirskega kadra, ki mu je nujno posvetiti več skrbi kot starejšemu igalskemu kadru. Za vse te igralce je treba priiskovati in vzdrževati nujno potrebno opremo. To pa, kot sami vemo, ne stane ravno malo sredstev. Uprava kluba meni, da bodo člani našega kolektiva imeli razumevanje in da bodo podprli svoj klub. Saj so, kot je dejal predsednik, igralci člani našega kolektiva, pionirji in mladinci pa sinovi članov kolektiva.

Iz podatkov, ki jih imamo, je razvidno, da je v klubski evidenci registrirano 400 zvestih podpornih članov. Vsem tem bo tudi v tem letu omogočeno, da bodo z minimalnim prispevkom 10 din letne članarine brezplačno obiskovali tekme v Kidričevem.

Ne bi bilo prav, če bi opustili to priložnost in ne bi čestitali našemu športnemu aktivu za priznanje, na katerega so upravičeno lahko ponosni. Enake čestitke veljajo tudi tov. Lončariču, ki mu želimo še mnogo let uspešnega aktivnega dela za dobro tega športnega kluba.

POGOVOR

»Janez, včeraj sem pa moral pošteno prijeti za delo, ko si bil ti na seji DS.«

»Ja, že mogoče, ker si opravljaj tudi moje delo.«

»Ti, o čem ste pa vse razpravljali na seji?«

»Veš, Franc, veliko je bilo govora, o čem, pa ti ne bi vedel povedati.«

»A tako! Kaj pa — glasovali ste kaj?«

»O ja, večkrat.«

»Kaj pa ste izglasovali?«

»Tudi tega ti ne bi vedel povedati.«

»Si ti tudi glasoval?«

»Seveda sem, vsakokrat sem dvignil roko.«

Montaža

NAŠI STRELCI SO ZBOROVALI

16. januarja so se zbrali člani strelske družine Kidričevo v lovski sobi menze v Kidričevem, da pregledajo delovanje družine v preteklem letu.

Občnemu zboru je prisostvovala petintrideset članov, med njimi dvanajst mladincev. Navzoč je bil tudi predsednik občinske strelske zveze Alojz Koželj, ki je zastopal tudi strelsko družino Železničar iz Ptuja. Tovariša Ratajc in Skok sta zastopala strelsko družino Turnišče. Iz poročil je bilo razvidno, da je SD Kidričevo uspešno delovala, se uspešno borila za zmage na tekmovaljih in — kar je poglobitveno —, da je vzgojila 12 mladih strelcev-pionirjev, od katerih nekateri že uspešno nastopajo v članski vrstah. Največ zaslug za uspeh pionirjev ima Konrad Kramberger, vaditelj pionirjev. Iz razprave po poročilih je bil nakazan resen problem, ki utegne zavreti delo

družine v zimskem času — to je pomanjkanje zimskega strelišča za zračno puško. Družina ima odobritev, da lahko vadi z zračno puško v osnovni šoli, vendar je potrebno prej zaščititi steno.

Izvoljen je bil novi upravni odbor družine: Franc Hojnjak, predsednik, Konrad Kramberger, član, Konrad Zorec, član, Luka Pšajd, član, in Ivan Kosi, član;

v nadzorni odbor so bili izvoljeni: Ivan Mazera, predsednik, Olga Kramberger, članica, in Franc Novak, član.

Razveseljivo je dejstvo, da sta v petčlanskem upravnem odboru dva mladincev. Poleg drugih nalog na novo izvoljenega odbora je poglobitvena naloga ureditev zimskega strelišča za zračno puško, kar mu nalagata situacija in občni zbor.

Občni zbor so pozdravili delegati in zaželeli strelcem obilo

uspehov, nakar je tov. Koželj razdelil praktične nagrade najboljšim strelcem na občinskem tekmovalju.

Nagrade so prejeli za uspehe z zračno puško:

- za 1. mesto Franc Novak (175 krogov),
3. mesto Ludvik Pšajd,
7. mesto Franc Cetl,
9. mesto Štefan Levanič;

za uspehe z malokalibrsko puško:

- za 1. mesto Štefan Levanič;

za streljanje s pištolo:

- za 2. mesto Franc Novak (103 krogi).

Občni zbor je potrdil pravilnik o nabavi in uporabi orožja in druge opreme, ki je last strelske družine Kidričevo.

Fen

Začetek ni bil preveč spodbuden

(Nadaljevanje s 1. strani)

najbolj bali — v obratu glinice se tega vedno najbolj bojimo. V kotlarni se je namreč pokvaril parni kotel in tako je bilo z našim elanom in lepimi obeti konec. Nismo obupali, saj je bil kotel čez dan ali dva spet popravljen. Junaško smo pljunili v roke in vse bi bilo v redu, če... — če se ne bi naenkrat pokvaril še drugi kotel. To pa je pomenilo spet manjšo proizvodnjo in še bolj smo bili omajani v veri, da bomo lahko dosegli boljše proizvodne rezultate. Sledile so težave v samem obratu glinice, zdaj je bilo narobe to, zdaj ono, in naposled smo spoznali, da nam v januarju podvig ne bo uspel.

Težav ni hotelo biti konec. V parnem kotlu je bilo spet pre-malo tlaka, kar je pomenilo več kot 13 ur zastoja. Kasneje se je kotel čisto pokvaril in tako gre to svojo pot naprej.

Če k tem nevšečnostim, pri katerih smo za zdaj še brez moči, dodam našo lagodnost, bomo takoj videli, kje so vzroki za izpad proizvodnje v januarju.

Toda ta izpad bi lahko vsaj delno ublažili. Na raznih mestih in na razne načine — vsak po svojih zmožnostih — bi lahko prispevali k večjemu uspehu. Kaže, da bomo morali v najkrajšem času temeljito pomesti pred svojim pragom. Prav tako bodo morali vsi odgovorni dejavniki v podjetju takoj storiti vse, da se največje ovire in pomanjkljivosti ne bi ponavljale. Predvsem bi morali poskrbeti za boljše delovanje parnega kotla v obratu energetike. Tam so vedno trdili, koliko zmorejo in da zaradi njih ne bo problemov. Zgodilo se je drugače. In res je že čas, da bi tudi to zadevo uredili. O tem je bila razprava tudi

na delavskem svetu ter na letni konferenci tovarniškega zbora sindikata. Posamezni tovariši so postavili problem parnih kotlov na prvo mesto ter opozorili, da ga bo treba čimprej rešiti.

Vsi bomo morali krepko poprijeti, če bomo hoteli izpolniti zastavljene naloge. Naloge niso majhne in dolžnost vseh nas je, da po svojih močeh in odgovornosti storimo čimveč za ureditev zadev, ki nas trenutno še kako žulijo. Ker predvidevamo v oddelku glinice še rekonstrukcijo preostalih dveh kalcinacijskih peči, si ne smemo delati utvar. Vsi v kolektivu vemo, da je začetek bil slab in ne preveč spodbuden, zato takoj na delo, dokler je še čas!

Če bomo kasneje valili krivdo drug na drugega, ne bomo imeli od tega nobene koristi.

M. F.

NAMEN IN UPORABA ROČNIH GASILSKIH APARATOV

(Nadaljevanje s 4. strani)

● Ročni gasilni aparat za gašenje s tetraklor ogljikom T-18

Z aparatom T-18 lahko gasimo vse vrste požarov, vključno električne naprave, ki so pod visoko napetostjo. Predvsem ga uporabljamo za gašenje vseh vrst električnih na prav in za zavarovanje motornih vozil. V glavnem obstajata dve vrsti ročnih gasilnih aparatov: prvi delujejo na stisnjeni zrak, ki je v aparatu poleg tekočine ali je stisnjen v posebni jeklenki; drugi delujejo s pomočjo batne črpalke, ki je sestavni del aparata. Različna je tudi velikost aparatov (1 l, 2 l in 6 l). Manjši aparati so predvsem primerni za namestitve v prometna sredstva, ker zavzemajo zelo malo prostora.

● Uporaba: Aparat, ki je pod stalnim pritiskom, ima na gornji strani ventil. Pri uporabi obrnemo tak aparat narobe, odvijemo ventil in usmerimo curek v plamen.

Aparat lahko med uporabo poljubno zapiramo in odpiramo. Uporaba aparata, ki ima v notranjosti jeklenko s stisnjeno plinoma (CO₂), je preprosta. Z eno roko primemo za ročaj, z drugo pa do kraja odvijemo ventil na jeklenki in usmerimo curek v plamen. Aparat držimo med delovanjem pokonci.

Večji aparati imajo vdeleno

majhno batno črpalčko, ki je privita na vrhnjem delu aparata. Pri uporabi postavimo aparat na tla. Stopalo vtaknemo v odprtino, ki je na spodnjem delu aparata. Z eno roko poganjamo črpalčko, z drugo pa držimo gumijasto cevko in usmerjamo curek.

● PAZI! Pri gašenju se tekočina spremeni v hlape in se tudi kemijsko razkroji v ogljikov dvokis, solno kislino in fosgen, to je v spojin, ki so zdravju škodljive in smrtno nevarne. Zato ne uporabljaj aparata brez plinske maske s cedilom ali kisikovega izolirnega aparata!

● Ob koncu pa še to. Med delavci je močno razširjeno mnenje, da je uporaba ročnih gasilnih aparatov tvegana, ker se lahko zamaši ventil. Čeprav se ventil zamaši, ni treba zaradi tega pričakovati, da bo aparat razneslo. Pri aparatih z možnostjo prekinjanja delovanja enostavno zapremo ventil. Pri aparatih, kjer tega ne moremo storiti, je vdelen varnostni ventil, ki začne delovati ob določnem pritisku, ki je še vedno precej nižji od pritiska, ki ga vzdržijo stene aparata.

AT

ZNANOST KOT PODLAGA MODERNE DRUŽBE

(Nadaljevanje s 3. strani)

razvojnih enotah in na drugih področjih, ki pripravljajo proizvodnjo. Upadanje števila zaposlenih v proizvodnih enotah ni povezano samo s povečanjem produktivnosti strojev, marveč tudi z organizacijskimi in tehničnimi ukrepi, s katerimi so v zadnjih dvajsetih letih popolnoma spremenili sistem dela in sistem vodenja, ne samo v serijski, marveč tudi v posamični proizvodnji.

Po mnenju sovjetskih organizatorjev dela v proizvodnji je danes ekonomsko in tehnično opravičljivo, da se v industriji, v proizvodnih obratih zaposli le približno tretjina vseh zaposlenih v industriji.

Pred nastankom moderne industrijske proizvodnje je vplivala znanost na proizvodnjo le z naključnimi dotiki, ne pa kot sila, ki bi imela bistveni vpliv. Še danes pa je proizvodnja postala odvisna od znanosti in je dosegla takšno raven, da je njen nadaljnji napredek odvisen edino od proizvodne funkcije znanosti.

Ta hitri razvoj je postal danes pogoj vsakega industrijskega dela, vsake industrijske dejavnosti, pogoj konkurenčnosti in obstoja. Po-

samezna podjetja in pa celotno nacionalno gospodarstvo je zaradi takšnega razvoja v svetu danes prisiljeno, da ustvarja pogoje, ki so potrebni, da bi znanstveno-tehnične rezultate čim hitreje uresničili v praksi. Ta pogoj in ta sila je ustvarjalno intelektualno delo na vseh ravneh gospodarske dejavnosti.

Znanstveno-tehnična revolucija, ki pomeni danes stalno in dinamično gibanje vseh proizvodnih sil na vseh področjih človekove dejavnosti, prispeva k povečanju produktivnosti vsega dela in daje predvsem dve možnosti v družbenem razvoju (tako naroda kot vsega človeštva):

— znanstvena dognanja in tehnični napredek postavljajo človekovo življenje na dinamično osnovo;

— vse področje človekovega udejstvovanja stopa polagoma v civilizacijo kot nov dinamičen dejavnik.

Čeprav je znano, da je znanost osnova uspešnega razvoja današnje družbe, pa se žal znanstveno raziskovanje v industrijski praksi — pogosto zaradi konservativnih pogledov pristojnih dejavnikov — ponekod le težko uveljavlja. I. H.

Dovolj imam TGA - grem v Nemčijo!

(Nadaljevanje z 2. strani)

● SE EN PRIMER

Oče je pri nas zaposlen več let kot skupinovodja ključavničarjev. Ko je dorasel njegov sin edinček, se je pokazalo, da se je v šoli precej težko učil, še teže pa je bilo, ko se je moral učiti za vajenca ključavničarja. Težko se je izučil, oče pa je nato dolgo prosil ter z zvezami dosegel, da so sina zaposlili v našem podjetju, še preden je odšel služiti kadrovske rok. S tem mu je bila zagotovljena zaposlitev tudi po vrnitvi iz JLA. Zelo redki so tisti, ki se lahko pri nas zaposlijo pred odhodom na odsluženje vojaškega roka. Ko se je sin edinček vrnil iz armade, je nekaj več kot leto dni delal v našem podjetju, se poročil in tako so danes v rednem delovnem razmerju kar trije člani te družine. Petčlanska družina ima tako mesečno približno 4000 dinarjev dohodka. Imajo lepo urejeno hišico z dvema stanovanjema, pa še vrsto dodatkov, od kolesa do avtomobila. Menim, da je tudi to v redu in da je prav, da imajo že tudi nekateri naši delavci višji standard. Žal pa se vsi tega ne zavedajo. Po novem letu si je naš znanec vzel dopust ter odšel na delo v Zahodno Nemčijo. Ko sem povprašal njegove sorodnike, čemu je odšel, so mi odgovorili:

»Za 800 dinarjev na mesec pač ne bo delal tu kot ključavničar. Sicer pa se bo čez nekaj let vrnil, saj so mu obljubili, da ga bodo spet sprejeli na delo v TGA.«

Oba primera nam kažeta, kako nevhvaležni so nekateri člani našega kolektiva in kaj dobi kolektiv za to, ker je bil human. Menim, da bi morali tem zadevam v prihodnje posvetiti več pozornosti. Raje zaposlimo tiste, ki bodo ostali pri nas, doma pri svojih družinah, ki so zadovoljni s tem, kar pač danes imamo, ki so ponosni, da lahko govorijo slovensko in jim tudi domovina kaj pomeni. Zdi se mi, da imamo v našem podjetju vse preveč komisij za sprejem in odpust delavcev. Bi ne bilo bolje, če bi obstajala samo ena komisija, zato pa bi naj ta bolj nepristransko opravljala svoje delo. Tudi politične organizacije v podjetju bodo morale imeti več posluha za te zadeve. Le tako bomo lahko bolj pravični. K. F.

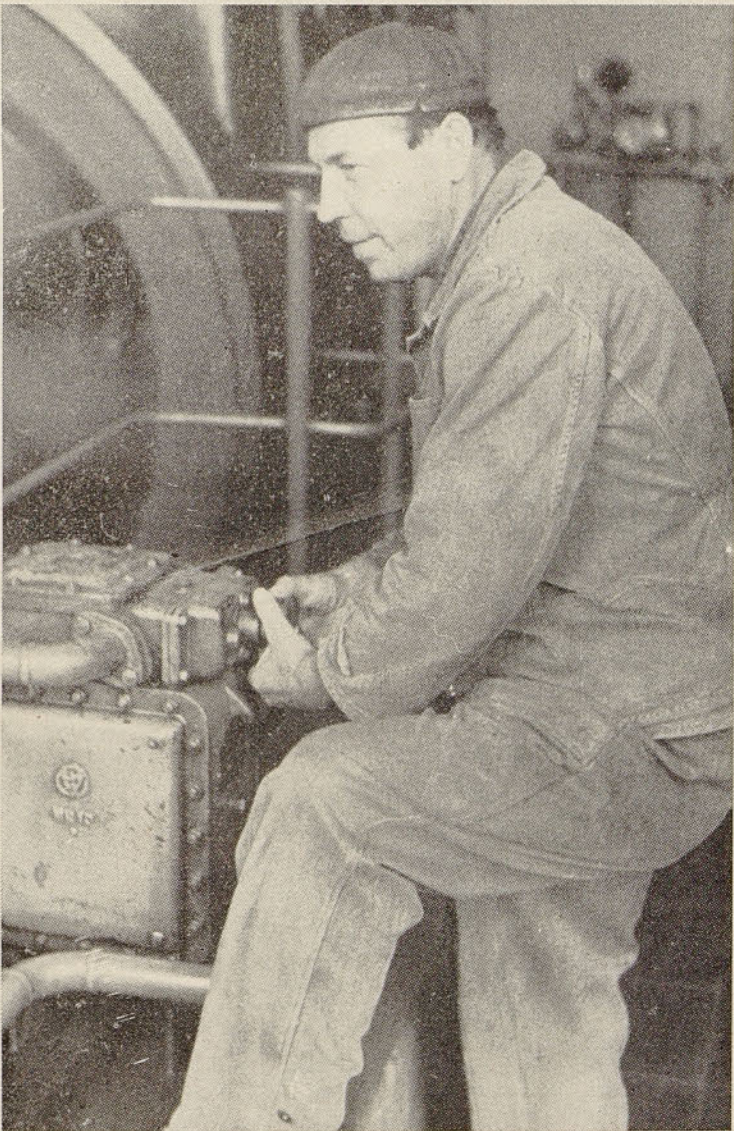
Energoinvest z ameriškim Kayserjem?

(Nadaljevanje s 1. strani)

kot novo dejavnost Energoinvesta in možnost bogatih nahajališč boksita, ki jih ima to podjetje. Projekt govori o gradnji zmogljivosti za proizvodnjo 300.000 ton aluminija na leto.

Generalni direktor Energoinvesta Emerik Blum je poslal iz New Yorka svojemu podjetju brzojavko, v kateri pravi, da je bil dosežen s Kayser Aluminium Corporation načelni sporazum. V pogovoru s časnikarji pa je Emerik Blum potrdil, da gre za preučevanje možnosti in modalitet sodelovanja pri tem projektu s skupnimi naložbami. Kayserjeva korporacija je eden izmed petih največjih proizvajalcev aluminija na svetu.

(VEČER, 14. januarja 1970)

Franč Meznarič pri kompresorju

● Računalnik namesto telefonistke

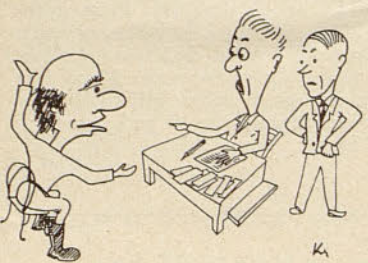
ZDA imajo največje in najpopolnejše avtomatsko telefonsko omrežje na svetu. Ko naročnik dvigne slušalko in zavrti trimesno »area code«, karakteristično številko, potem pa še sedem- in osemestno število klicanega naročnika, bo dobil skoraj vedno prosto linijo in zvezo, pa čeprav na razdaljo nekaj tisoč kilometrov. Vendar pa prezaposlenim poslovnim ljudem tudi za sukanje številčnice manjka časa. Zato so sedaj na voljo posebni telefoni in kartice. V kartico izluknjamo številko klicanega naročnika, potem pa jo samo vtaknemo v režo telefona — in elektronika v telefonu opravi ves postopek do vzpostavitve zveze. Zbirka kartic tistih naročnikov, ki jih največkrat kličemo, seveda lahko prihrani precej časa.

Ali veste, kaj je šah?

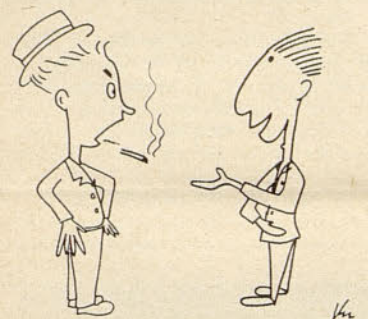
»Ali mi lahko čisto na kratko pojasniš, kakšno je razmerje med delom in kapitalom?«

»To je takole: ti mi na primer posodiš tisoč dinarjev — to je kapital. Tvoj trud in prizadevanje, da dobiš denar od mene nazaj — vidiš, to je pa delo.«

»Le kako ste se upali prijaviti k izpitu, ko pa niste bili prav nič pripravljeni?«

»Tovariš, bil sem pripravljen — na vse!«

»Oče, kdo pa so to, predniki?«

»No..., jaz sem — na primer — tvoj prednik.«

»In zakaj moramo biti na prednike ponosni?«

● Kurja polt za ladje in podmornice?

Ameriški raziskovalec doktor Max Kramer je pri preučevanju delfinov zadel na nepričakovano dejstvo: delfini pravzaprav sploh ne bi smeli plavati tako hitro, kot to v resnici počnejo — če namreč upoštevamo njihovo velikost in moč njihovih mišic. Skrivnost je pojasnila podrobna raziskava sestave delfinje kože. Ta ni gladka, kot se nam zdi od daleč, temveč je na njej nešteto drobnih izboklin, ki so malce podobne množici nizkih stebričkov in — če hočete — kurji polti. Doktor Kramer je svoje odkritje s podrobnimi meritvami in izračuni vred predložil veliki ameriški gumarski industriji US Rubber. Ta je hitro razumela izreden pomen Kramerjevih ugotovitev — posebna površina, ki znižuje vrtnčenje in z njim vodni upor, je lahko izredno zanimiva za gradnjo različnejših plovil. Pri US Rubberju so po izračunih dr. Kramerja že začeli izdelovati »delfinjo kožo«, zelo prožne plošče iz gume, ki imajo naježen zunanji profil. Dosedanja poskusi so pokazali, da ima v vodi takšna plošča za okroglo 50% manjši vodni upor kot gladka površina, ob kateri teče voda. Delfinji koži napovedujejo zato široko področje uporabe.

Od časa do časa opažam v strokovni šahovski literaturi razprave o vprašanju: kaj je šah?

Nek znani znanstvenik v Sovjetski zvezi si že dolga leta prizadeva, da bi zelo točno in strokovno odredil vsebino ljudskega zanimanja za šah; neznane- ga šahistu na zahodu pa se nenehno vsiljuje vprašanje, ali je šah bolj umetnost ali veda. Očitno je, da mnoge ljudi ne zadovolji ugotovitev, da je šah samo igra na 64 poljih.

Šah je lahko mnogo več. In prav zato bi hoteli slišati definicijo, ki bi odkrila pravilno vsebino te starodavne in do sedaj še nenadkriljive igre.

Ob neki priložnosti me je prijatelj šahist vprašal o tej vsebini in v trenutku zagate si nisem mogel kaj, kot da sem mu odgovoril z nasprotnim vprašanjem: A kaj je človek?

S tem hočem povedati, da lahko človek naredi iz šahovske igre vse, kar hoče. Šah je lahko brezbržnost in navada, manifestacija misli, duševni šport, hkrati igralna kocka in opij, študij in umetnost. Šahovska igra se je v teku dvajsetih stoletij tako izkristalizirala, da pomeni vse bogastvo resničnosti. In prav ta delček resnice, zbran v dramo 64 polj, je še zmeraj prebogata, da bi ga lahko sejali na situ formalne logike. Tako smo prišli na konec šele začete tematike o razvoju in vsebini šahovske igre.

Šah, takšen kot ga igrajo danes, ni izumetničena ali skonstruirana igra, temveč se je postopoma razvijal skozi stoletja. Eden najboljših šahovskih zgodovinarjev H. J. R. Murray je ugotovil in dokazal, da so v Indiji v 6. stoletju igrali igro na 64 poljih ČATURANGA, ki naj bi bila prastari prednik šahu. Čaturanga je konec 6. stoletja že tako razširjena, da jo pesnik opeva v svojih pesnitvah; a že v 7. stoletju se prvič pojavi na dvoru perzijskega kralja Hozroja drugega. Nekaj let kasneje so odkrili figure ČATURANGE v rimskem najdišču v Venafru. Prof. Oto Ellia meni, da izvirajo iz 4. stoletja naše dobe.

Makedonski šahovski mojster prof. P. Bidev je opisal nekatere značilnosti razporeda in premikanja figur, ohranjene še do danes. Po tej hipotezi bi naj ČATURANGA izvirala iz budiističnih hramov, podobno kot ples, drama, karte in drugo.

AŠTAPADA (šahovnica) in figure so bili simboli antičnih elementov in pribor za vedeževanje. Težko je prodreti v temo zgodovine in ugotoviti, ali je ta pripomoček za vedeževanje izšel iz hramov in se v dobi širjenja budizma razvil v igro vojne slike. Prav to obdobje indijske družbe označuje vzpon Kšatrijev na račun Brahmanov.

To nam da slutiti, da je šah v svojem razvoju bil pripomoček za vedeževanje, ali pa je bila ČATURANGA kasneje, ko se je preobrazila v sliko vojne, igra, ki je odločala o izidu neke bitke.

Kasneje se ČATURANGA v Indiji in Perziji ne razvija naprej, ker služi na dvorih zgolj kot razvedrilo.

Novo stopnico v njenem razvoju opazimo v 8. stoletju pri Arabcih. Le-ti bistveno spremenijo pravila in ustvarijo novo igro ŠATRANŽ. To več ni brezbržnost na dvorih, temveč zelo razširjena ter umna igra, ki jo negujejo zato, da bi pokazala večšino posameznika in bila merilo moči igranja. Arabci so ti, ki prvi začnejo pisati šahovsko literaturo; formirajo prve otvoritve (tabije); prve probleme (mansube); in delijo igralce v pet kategorij na čelu z mojstri (alije).

Arabski ŠATRANŽ preide v desetem stoletju v Evropo in v začetku vidno nazaduje. Evropejcem je ta igra navadno kockanje. Vse težišče je na zbiranju arapskih problemov, ki so zasnovani na stavi, ali jih bo nasprotnik rešil. Nekaj stoletij zahod ne odkrije v ŠATRANŽU nič posebnega; in to traja vse do 14. stoletja, ko v Evropo prodrejo karte.

Mnogi citati iz tega stoletja govorijo o šahu kot preroku, ki je enak igri na srečo in pijančevanju; in cerkev preti z izobčenjem tistega, ki igra šah. Najstarejše zapiske o šahu pri naših ljudstvih najdemo v srbskem ZONAROVEM zborniku iz leta 1262. V njem je opisana prepoved igranja ZATRIKIONA (bizantinski naziv za šatrandž).

Takšen šah, kot ga igrajo danes, se je razvil v renesančni dobi — v dobi globokih družbenih razlik. Razgibanost, ki je dobi družba v vzponu novega meščanskega razreda, se izrazi v vseh otenkih nadgradnje, tudi v takih otenkih, kot je šah. Novo okolje potrebuje bolj dinamično igro, kot je počasni šatrandž; potrebuje igro, ki se bo uprla dejavniku sreče in naključja.

Žal ne vemo, kako se je pisal človek, ki je prvi zaigral A LA RABIOSA leta 1475; to je novi evropski šah, ki je nova stopnica v razvoju šahovske igre, pomembna od prejšnje. Samo kralj, trnjava in konj obdržijo zakonitosti premika kot v šatrandžu; vse ostale figure dobijo nov način gibanja in moči. Zato lahko deloma trdimo, da šah ni orientalska, temveč evropska igra, pri kateri je renesančna reforma docela izgnala dejavnik sreče in kot taka igra se v dolgih petih stoletjih ni izčrpala.

Seveda renesančna doba ne odkrije vseh možnosti nove šahovske igre, temveč se postopoma prilagaja tedanjemu času. Že dvajset let po rojstvu A LA RABIOSA izide prva tiskana knjiga o izkušnjah, pridobljenih v igri na nov način; kmalu zatem priredijo prvo tekmovanje vodilnih igralcev. Renesanci šahist zelo dobro odkrije dobljeno kombinacijo, ki je osnovni maneuver v šahu, kakor tudi estetski doživljaj v igri. Res so te kombinacije za naše pojme preproste, ampak to popolnoma ustreza renesančni dobi, ki vidi aktivnega človeka in njegov uspeh in ne vprašuje po sredstvih.

Dosedanja dogajanja so nam pokazala, da je bil šah kot igra zelo gibčen in to predvsem po zaslugi človeka, ki je oblikoval to igro po svoji zavesti in ji dodajal svoje sposobnosti. Da je res tako, nam govorijo razne anekdote iz teh časov.

Giochino Greco, doma iz Kalabrije (1600—1634) je bil prvi mojster, ki je prepotoval mnoge dežele, kjer je zmagoval svoje tekmece. Bil je prvi profesionalni šahist Evrope. Virtuozno je do podrobnosti izdelal metodo, kako bi si pridobil čimveč denarja od svojih sovrstnikov. Potikal se je po gostilnah Italije, Francije in Anglije ter iskal svoje žrtve. Zdaleč premočen nad svojimi tekmeči in oborožen z neštetiimi zvijačami, se je spuščal v vse. Znal je igrati preprosto in elegantno, kakor je pač STRANKI UGAJALO. Ko je v nekem mestu izmolzel že vse, kar se je dalo, je odprl svojo torbo in ponudil opeharjenim nasprotnikom svojo knjižico napredaj. V njej so, tako je trdil, vse skrite poteze, s katerimi lahko vsak dobi partijo. Tako so potovali zlatniki v Grecov žep. Toda v sestavljanju te knjižice je bil Greco zelo previden. Iz njegovih partij je raz-

vidno, da je vedel mnogo več, kot je objavil. Za vsak primer je prihranil NEKAJ MODROSTI ZASE. In prav v tem je bil enak nekaterim sodobnim vele-mojstrom. Ko si je nagrabil dovolj denarja, je obrnil hrbet šahu, slavi in Evropi ter odšel v Ameriko, kjer ga je doletela prerana smrt.

Vasica Ströbek, nedaleč od Magdenburga v Nemčiji, je bila na glasu kot šahovska vas. V njej so kmetje igrali šah kot ljudsko igro. Pravila njihove igre so bila svojevrstna in zastarela, pa tudi kakovost igre je bila takšna, da je bilo njihovo šahiranje bolj tradicionalna ceremonija, kot pa igra misli. Kmetje so z partijo šaha odločali medsebojne spore in kupoprodaje zemljišč.

Toda tudi ta način se je z časom sprevrgel v formalnost in v kmečki običaj brez pomena. Ob neki priložnosti je Fridrik Pruski obiskal vas Ströbek ter odigral s kmeti partijo šaha. Odločil se je rešiti kmečki šah propadanja. Obljubil je kmetom, da bodo oproščeni vsa-

kega davka, če bodo dobro igrali šah. In tako je vsako leto dopotoval uradnik v Ströbek in odigral s kmeti PARTIJO ZA DAVEK. Če so ga premagali, so bili za tisto leto davka prosti.

To je nenavadna veriga fiskalne politike in šaha kot ljudskega običaja. Vendar je zadeva povsem zbledela; Ströbek ni dal niti enega boljšega šahista in je ta ljudski običaj propadal.

In kaj je bila vsebina šaha v Ströbeku? Vsekakor se je ta šah sprevrgel v ljudski običaj, ki je sčasoma dotrajal. Ta razvoj je sledil zakonom dotrajalnih običajev in navad, ne pa tistim zakonom, ki so pridobili šahu na milijone prijateljev po vsem svetu.

Iz tega opisa in anekdot o vsebini šahovske igre lahko sklepamo, da je ta starodavna igra z geometrijskim likom toliko napredovala in se prilagodila človeku, da je njena vsebina neotipljiva. Prav zato je na vprašanje: KAJ JE ŠAH? primerno odgovoriti z vprašanjem: A KAJ JE ČLOVEK?

Z. F.

R A D I O A M A T E R S T V O

CQ DE YU3DEU

YUGOSLAVIA
QTH. KIDRIČEVO SLOVENIA

YU3DEU

TO RADIO	DATE	GMT	RST/M	Emiss.	MC/s
YU3DJK	15. 11. 69.	10 ⁰⁰	599	9.1	7

TX: 50 W

RX: BC 348 R

ANT: WINDOM

PSE QSL TNX

BEST 73 FROM

Frank

PRINT YU3DEU

Ta znak uporabljajo radioamaterji v naši tovarni. V dveh letih so vzpostavili 1000 zvez z radioamaterji po Evropi, čeprav razpolagajo le s trofejnim aparati.

Osvojili so tudi dve diplomi, prvo v Budimpešti, drugo pa doma. Prizadevajo si nabaviti nove aparature, s katerimi bi zadostili potrebam pri vseljudski obrambi

● Vedno slabši časi za tatove avtomobilov

Žal je res, da je avtomobil na splošno zelo lahko ukrasti, tatu najti pa precej težje, če se je odločil za vozilo, ki se v stoterih in tisočerihi primerkih pojavlja na cestah. Lahko je spreminiti barvo laka, sorazmerno lahko vsekati nove številke v blok motorja, celo tablico z registracijsko številko se da »urediti« — ali pa preprosto prepegljati avto v drugo državo. Skoraj nemogoče pa se je spoprijeti z ukrepi, ki ga ponuja neka steklarska firma v Veliki Britaniji. Za majhen denar ujedkajo v vse šipe avtomobila številke registracije. Ujedkane številke je seveda nemogoče odstraniti — zamenjati vse šipe pa je večinoma predrago in preveč tvegano, da bi se tatvina splačala.

kakor tudi pri elementarnih nesrečah.

Najbolj aktivna radioamaterja sta Martin Meznarič in Franc Cetl. Slednji je tudi odgovoren za delo mlade panoge v našem kolektivu.

V kratkem se bo pričel začetniški tečaj sprejemanja in oddajanja Morzejeve abecede kakor tudi osnovne radiotehnike. Tečaj bo dvakrat tedensko v Ptuj. Ljubitelji radioamaterstva, ne zamudite te priložnosti!

Cetl

Jakob Spolenjak pri delu z ventili